

Kohtuasi C-395/23 [Anikovi]ⁱ

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

29. juuni 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sofiyski rayonen sad (Sofia rajoonikohus, Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

24. juuni 2023

Avaldajad hagita menetluses:

E. M. A.

E. M. A.

M. I. A.

KOHTUMÄÄRUS

Sofia, 24. juuni 2023

Sofiyski rayonen sad (Sofia rajoonikohus) arutas [...] 24. juuni 2023. aasta kinnisel istungil koosseisus

ESIMEES [...]

[...] **tsiviilkohtuasja nr 14139/2023** ja võttis määruse tegemisel arvesse järgmist:

ⁱ Käesoleva kohtuasja nimi on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

Menetluse alus on ELTL artikli 267 esimene lõik

- 1 Tegemist on küsimusega, mis puudutab rahvusvahelist kohtualluvust hagita menetlustes, mille ese on nõusoleku andmine alaealistele lastele kuuluva kinnisvara müümiseks, ning seost määruse 2019/1111 ja määruse nr 593/2008 sätete vahel. Lisaks esitatakse küsimus määruse 2019/1111 ning liikmesriigi (Bulgaaria) ja kolmanda riigi (Nõukogude Liit või Venemaa Föderatsioon) vahel enne liikmesriigi Euroopa Liiduga ühinemist sõlmitud kahepoolse rahvusvahelise lepingu vahelise seose kohta.

MENETLUSOSALISED

Avaldajad:

E. M. A., Venemaa Föderatsiooni kodanik, sündinud [...] 2005,

E. M. A., Venemaa Föderatsiooni kodanik, sündinud [...] 2008,

mõlemad oma ema M. I. A., Venemaa Föderatsiooni kodanik, nõusolekul

esindaja: advokaat [...] Tsoncheva (Sofia advokatuur) [...]

Menetlusosaliste nõuded

- 2 Avaldajad paluvad nõusolekut müüa avalduses üksikasjalikult kirjeldatud 1/6 suurused kaasomandiosad kahes R. külas (Musta mere rannik) asuvas (puhkeotstarbelises) kinnisasjas ja ühes B. linnas (mägikuurort) asuvas kinnisasjas hinnaga, mis ei ole madalam kui kinnisasjade maksustamisväärtus, kusjuures müügihind kantakse üle laste kahele pangakontole Saksamaal asuvates pankades.

ASJAOLUD

- 3 Kahe lapse E. M. A. ja E. M. A. ema M. I. A. ja isa M. A. – kes kõik on Venemaa kodanikud – abielu ajal omandas ema enda nimel Bulgaarias kolm (puhkeotstarbelist) kinnisasja, kaks Musta mere rannikul ja ühe mägikuurordis. Kuna omandamine toimus abielu ajal, oli abikaasa M. A. kinnisasjade 50% kaasomanik. Pärast abikaasa M. A. surma 29. juulil 2015 Küprose Vabariigis L. linnas pärisid abikaasa M. I. A. ja kaks last tema 50% kaasomandiosa. Venemaa notar koostas nõuetekohase dokumendi, milles kinnitati, et lapsed ja ema/naine võtsid pärandi vastu. Lapsed ja ema elavad Saksamaal, kus on nende sõnul nende harilik viibimiskoht.

KOHALDATAVAD LIIDU ÕIGUSNORMID

25. juuni 2019. aasta määruse (EL) 2019/1111, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapseröövde [...], artikli 1 punkt e

Määruse 2019/1111 [...] artikli 7 lõige 1

Määruse 2019/1111 [...] artikkel 98

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta [...] artikli 4 lõike 1 punkt c

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määruse (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ja kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades [...] artikli 24 lõige 1

KOHALDATAVAD BULGAARIA ÕIGUSNORMID

a) Rahvusvahelised lepingud

Bulgaaria Rahvavabariigi ja Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide Liidu vaheline leping õigusabi kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades (Dogovor mezhdunarodna Republika Bulgaria i Sayuza na Savetskite sotsialisticheski Republiki za pravna pomosht po grazhdanski, semeyni i nakazatelni dela)

(ratifitseeritud riiginõukogu 15. aprilli 1975. aasta dekreediga nr 784, DV 1975, punkt 33, kehtiv alates 18. jaanuarist 1976)

avaldatud DV, nr 12, 10.2.1976, parandus DV, nr 17, 28.2.2014

Artikkel 25

Õigussuhted vanemate ja laste vahel

1. Vanemate ja laste vahelisi õigussuhteid reguleerib selle lepingupoole õigus, mille territooriumil on nende ühine elukoht.
2. Kui vanemate või ühe vanema elukoht on ühe lepingupoole territooriumil ja lapse elukoht on teise lepinguosalise territooriumil, reguleerib nendevahelisi õigussuhteid selle lepingupoole õigus, mille kodanik laps on.
3. Isaduse või emaduse vaidlustamise või tuvastamise ning abielust sündinud lapse sünni tuvastamise menetlustes tehakse otsus vastavalt selle lepingupoole õigusele, mille kodanik laps oma sünni hetkel on.

4. Õigussuhet lapse ja tema vanemate vahel, kes ei ole omavahel abielus, reguleerib selle lepingupoole õigus, mille kodanik laps on.

5. Kui laps on ühe lepingupoole kodanik ja elab teise lepingupoole territooriumil ning selle lepingupoole õigus on lapse jaoks soodsam, kohaldatakse selle lepingupoole õigust.

6. Pädevus teha otsuseid lõigetes 1, 2, 3, 4 ja 5 osutatud õigussuhete kohta on selle lepingupoole organitel, mille kodanik laps on, või selle territooriumi organitel, kus on lapse elukoht või viibimiskoht.

Artikkel 30

Tehingute vormid

1. Tehingu vorm määratakse kindlaks tehingu suhtes kohaldatava õigusega. Siiski on piisav, kui järgitakse selle koha õigust, kus tehing sõlmitakse.

2. Kinnisasjaga seotud tehingu vorm määratakse kindlaks selle lepingupoole õigusega, mille territooriumil kinnisasi asub.

b) Riigisisene õigus

1951. aasta võlasuhete ja lepingute seadus (Zakon za zadalzheniata i dogovorite)

Artikkel 18 Kinnisasjade omandi üleminekut või neile muude asjaõiguste seadmist käsitlevad lepingud nõuavad notariaalset tõestamist.

2005. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadustik (Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo)

Artikkel 85 (1) Vanemate ja laste vahelisi suhteid reguleerib selle riigi õigus, kus on nende ühine harilik viibimiskoht.

(2) Kui vanematel ja lapsel ei ole ühist harilikku viibimiskohta, reguleerib nendevahelisi suhteid selle riigi õigus, kus on lapse harilik viibimiskoht, või selle riigi õigus, mille kodanik laps on, kui viimane on lapse jaoks soodsam.

2007. aasta tsiviilkohtumenetluse seadustik (Grazhanski protsesualen kodeks)

Artikkel 586 (1) Notariaalakti koostamisel kinnisasja omandiõiguse ülemineku või selle suhtes muu asjaõiguse tekkimise, ülemineku, muutmise või lõpetamise kohta kontrollib notar, kas õigust loovutav isik on kinnisasja omanik ja kas erinõuded tehingu tegemiseks on täidetud.

(2) Omandiõigust tõendatakse asjaomaste dokumentidega. [...]

(3) Aktis tõendab notar ka lõikes 1 nimetatud kontrolli teostamist, märkides ära omandiõigust tõendavad dokumendid ja muud nõuded.

(4) Kui dokument, millest nähtub õigust loovutava isiku omandiõigus, ei ole registreeritud, koostatakse notariaalakt alles pärast selle dokumendi registreerimist.

2009. aasta perekonnaseadustik (Semeen kodeks)

Artikkel 130 (1) Vanemad valitsevad lapse vara lapse huvides, kohaldades nõuetekohast hoolsust.

(2) Lapse varast saadavat tulu, mis ei ole vajalik lapse vajaduste rahuldamiseks, võib kasutada perekonna vajaduste rahuldamiseks.

(3) Lapsele kuuluvate kinnisasjade, vallasasjade, hoiuste ja väärtpaberite käsutamise toimingute tegemine ametliku tehingu teel võib toimuda rajoonikohtu nõusolekul lapse praeguses elukohas, kui käsutamine ei ole vastuolus lapse huvidega.

(4) Kinkimine, õigustest loobumine, laenamine ja kolmandate isikute kohustuste tagamine alaealise lapse poolt on tühi. Erandina võib kolmandate isikute kohustuste tagamine toimuda lapse vajaduse, lapse ilmselge kasu või perekonna erakorralise vajaduse korral pandiõiguse või hüpoteegiga vastavalt lõikele 3.

(5) Abielus alaealise tehingute suhtes on kohaldatav vaid artikli 6 lõikes 4 sätestatud piirang.

c) Asjaomane riigisisene kohtupraktika

Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria (Bulgaaria Vabariigi kõrgeim kassatsioonikohus) tsiviilasju lahendava teise kolleegiumi 2. juuni 2015. aasta määruses nr 144, mis on tehtud tsiviilkohtuasjas nr 1100/2015, on märgitud:

„Perekonnaseadustiku artikli 130 lõike 3 kohaselt võib kinnisasjade, vallasasjade, lapsele kuuluvate hoiuste ja väärtpaberite käsutamise toimingute tegemine ametliku tehingu teel toimuda rajoonikohtu nõusolekul lapse praeguses elukohas, kui käsutamine ei ole vastuolus lapse huvidega. Säte sisaldub vanemate ja laste vahelisi suhteid käsitlevas peatükis. Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artikli 85 kohaselt reguleerib vanemate ja laste vahelisi suhteid selle riigi õigus, kus on nende ühine harilik viibimiskoht. Ka Bulgaaria Rahvavabariigi ja NSVLi vahelise lepingu õigusabi kohta tsiviil-, perekonna- ja kriminaalasjades artikkel 25 sätestab, et vanemate ja laste vahelisi õigussuhteid reguleerib selle lepingupoole õigus, mille territooriumil on nende elukoht. Samal ajal tuleb arvestada, et perekonnaseadustiku artikli 130 lõikega 3 tagatakse lapse huvide kaitse tema vara käsutamisel. Käsutamiseks nõusoleku andmine kujutab endast erinormis sätestatud tingimust käsutustehingu sõlmimiseks tsiviilkohtumenetluse seadustiku artikli 586 lõike 1 tähenduses, mille täidetust peab notar lepingu sõlmimisel

kontrollima. Rahvusvahelise eraõiguse seadustiku artikli 65 lõike 1 kohaselt kohaldatakse asjaõiguste ja valduse omandamisele ja lõppemisele selle riigi õigust, kus asi asub. Sama sisuga on eespool nimetatud õigusabi lepingu artikli 30 lõige 2. Seaduse eriomaseid tingimusi, sealhulgas perekonnaseadustiku artikli 130 lõike 3 sätet arvestades on kinnisasja omandiõiguse ülemineku suhtes järelikult kohaldatav see seadus. Kuna kinnisasja käsutamiseks peab nõusoleku andma kohus, peab see järelikult olema selle riigi kohus, kus asi asub.“

Eespool nimetatud kohtumäärus, mis on kättesaadav Varhoven kasatsionen sad na Republika Bulgaria (Bulgaaria Vabariigi kõrgeim kassatsioonikohus) veebisaidil, puudutab Venemaa kodanike juhtumit ja kassatsioonikohtu tõlgendatud küsimus on järgmine: kas Bulgaaria kohus on pädev menetlema Venemaa kodanikust alaealise lapse seadusliku esindaja poolt perekonnaseadustiku artikli 130 lõike 3 alusel esitatud avaldust, millega palutakse nõusolekut lapsele kuuluva ja Bulgaaria Vabariigi territooriumil asuva kinnisasja käsutamiseks?

Sama õiguslikku arusaama on väljendatud Sofiyski gradski sadi (Sofia linnakohus) esimese tsiviilkolleegiumi poolt tsiviilasjas nr 6491/2023 tehtud 14. juuni 2023. aasta määruses nr 7276, millega tühistati Sofiyski rayoneni sadi (Sofia rajoonikohus) 2. mai 2023. aasta määrus nr 15959 tsiviilasjas nr 14139/2023 [...] (käesolev menetlus). Selles kohtuasjas tugines Sofiyski gradski sadi (Sofia linnakohus) kolleegium siiski ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta artikli 4 lõike 1 punktile c, et eitada määruse 2019/1111 sätete kohaldatavust Bulgaarias asuvate kinnisasjade käsutamiseks nõusoleku saamise avaldustele, mille on esitanud lapsed. Kuna kõnealune säte puudutab kohaldatavat õigust, mitte aga rahvusvahelist kohtualluvust selles asjas, tuleb lähtuda sellest, et Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus) soovis viidata määruse nr 1215/2012 artikli 24 punktile 1, mis näeb ette, et menetluste puhul, mille esemeks on kinnisasjaõigus või kinnisasja üür või rent, allub asi rahvusvahelise erandliku kohtualluvuse järgi selle liikmesriigi kohtutele, kus kinnisasi asub.

FAKTIKLINE TAUST – LIIDU ÕIGUSNORMIDE TÕLGENDAMISE VAJADUS

- 4 Praegu püüavad paljud Bulgaarias (Musta mere rannikul, mägikuurortides ja mujal) kinnisvara omandanud Venemaa Föderatsiooni kodanikud seda kinnisvara müüa. Paljudel juhtudel kuulub kinnisvara osaliselt või täielikult lastele, seda kas pärimise tõttu või põhjusel, et kinnisvara on algusest peale ostetud laste nimele. Bulgaaria riigisisese õiguse kohaselt on lapse kinnisasjade käsutamiseks, näiteks müümiseks vaja, et kohus annaks selleks hagita menetluses nõusoleku.
- 5 Näib, et mõned Bulgaaria kohtud on seisukohal, et juhul, kui Venemaa kodanikust laps esitab avalduse Bulgaarias asuvate kinnisasjade müümiseks, on nad rahvusvahelise kohtualluvuse eeskirjade kohaselt pädevad sellist nõusolekut

andma, viidates Bulgaaria Rahvavabariigi ja NSV Liidu vahel 1975. aastal sõlmitud õigusabi lepingu sätetele ning määruse nr 563/2008 sätetele (õige oleks pidada seda viiteks määruse nr 1215/2012 artikli 24 punktile 1). Bulgaaria kohtud peavad kinnisasja müümiseks kohtu nõusoleku nõuet kinnisasja ülemineku lepingu vormi osaks ja väidavad, et Bulgaaria kohtu alluvus tuleneb sellest, et tegemist on Bulgaaria õigusliku olukorra ja Bulgaarias kinnisasjadega tehtavate tehingutega, mitte aga vanemliku vastutusega laste suhtes. Nende hinnangul on Bulgaaria kohtu alluvus olemas isegi siis, kui laste harilik viibimiskoht on mõnes teises liidu liikmesriigis või kolmandas riigis, näiteks Venemaal.

- 6 Euroopa Kohus sedastas 6. oktoobri 2015. aasta otsuses *Matoušková* (C-404/14, [EU:C:2015:653]), et nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrust (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000, tuleb tõlgendada nii, et eestkostja poolt alaealiste laste nimel sõlmitud pärandvara jagamise kokkuleppele nõusoleku andmise puhul on tegemist vanemliku vastutuse teostamisega seotud meetmega selle määruse artikli 1 lõike 1 punkti b tähenduses, ja seetõttu kuulub see mainitud määruse kohaldamisalasse, ehk et selle puhul ei ole tegemist pärimisega seotud meetmega nimetatud määruse artikli 1 lõike 3 punkti f tähenduses, mis on selle määruse kohaldamisalast välja jäetud.
- 7 Eespool esitatud tõlgenduses on Euroopa Kohus esitanud märkused selle kohta, milline seos on määruse nr 2201/2003 sätetel rahvusvahelise kohtualluvuse kohta vanemliku vastutuse küsimustes ja määruse nr 650/2012 sätetel rahvusvahelise kohtualluvuse kohta pärimisasjades; eelotsusetaotluse esitanud kohtule ei ole siiski teada Euroopa Kohtu lahendeid, mis käsitleksid suhet määruse 2019/1111 sätete (mis reguleerivad rahvusvahelist kohtualluvust vanemliku vastutuse küsimustes hagita menetlustes, mille ese on lastele kuuluvad kinnisasjad) ja määruse nr 1215/2012 sätete (mis reguleerivad rahvusvahelist kohtualluvust kinnisasjadega seotud vaidluste korral) vahel.
- 8 Samuti ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtule teada Euroopa Kohtu lahendeid küsimuses, kas kahepoolsetel vastastikuse õigusabi lepingutel, mille on liikmesriigid sõlminud kolmandate riikidega enne Euroopa Liiduga ühinemist ja enne asjaomase määruse vastuvõtmist (ja mis sisaldavad sätteid, mille ese on rahvusvaheline kohtualluvus ja kohaldatav õigus lepingupoole kodanikega seotud kohtuasjade ja nõuete puhul), on esimus asjaomase määruse sätete suhtes. Bulgaaria ja teised endised idabloki riigid, kes on nüüd Euroopa Liidu liikmesriigid, sõlmisid Nõukogude Liiduga sarnaseid kahepoolseid vastastikuse õigusabi lepinguid kuni 1989. aastani ja need lepingud on nüüd kohaldatavad suhetes Venemaa Föderatsiooniga. Neid kahepoolseid lepinguid näiteks määruse 2019/1111 VIII peatükis ei mainita ja ei ole selge, kas neil lepingutel on määruse sätete suhtes esimus või on vastupidi määruse sätted nende lepingute suhtes esimuslikud.
- 9 Seda arvestades esitatakse Euroopa Kohtule kolm eelotsuse küsimust.

Kirjeldatud kaalutlustel tegi kohus järgmise

KOHTUMÄÄRUSE:

Sofiyski rayonen sadi (Sofia rajoonikohus) menetlus tsiviilkohtuasjas nr **14139/2023 peatatakse**, kuni Euroopa Kohus on teinud eelotsuse.

Euroopa Kohtule esitatakse ELTL artikli 267 esimese lõigu alusel järgmised eelotsuse küsimused:

1. Kas 25. juuni 2019. aasta määruse (EL) 2019/1111, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapseröövde, artikli 1 punkti e kohaldamisala hõlmab ka hagita menetlusi, mille ese on kohtu nõusoleku andmine lapsele kuuluva kinnisasja või selle kaasomandiosa kasutamiseks, näiteks müümiseks?

2. Millise määruse sätete alusel määratakse kindlaks, millisele Euroopa Liidu liikmesriigi kohtule asi allub, kui tegemist on hagita menetlusega, mille ese on kohtu nõusoleku andmine lapsele kuuluva kinnisasja või selle kaasomandiosa kasutamiseks, näiteks müümiseks: kas määruse 2019/1111 artikli 7 lõike 1 alusel – **selle paiga kohus, kus on lapse harilik viibimiskoht** – või määruse (EÜ) nr 593/2008 artikli 4 lõike 1 punkti c või määruse (EL) nr 1215/2012 artikli 24 lõike 1 alusel – **selle paiga kohus, kus kinnisasi asub**?

3. Kas liikmesriigi (Bulgaaria) ja kolmanda riigi (Nõukogude Liit või Venemaa Föderatsioon) vahel enne liikmesriigi Euroopa Liiduga ühinemist sõlmitud kahepoolsel rahvusvahelisel lepingul on esimus määruse 2019/1111 sätete ees, mis reguleerivad rahvusvahelist kohtualluvust vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades, kui kõnealust rahvusvahelist lepingut ei ole määruse 2019/1111 VIII peatükis nimetatud?

Kohtumäärus on lõplik ja seda ei saa edasi kaevata.

Kohtunik